

Współczesna Gospodarka

Contemporary Economy
Electronic Scientific Journal
[Współczesna Gospodarka \(ug.edu.pl\)](http://Współczesna.Gospodarka.ug.edu.pl)

Vol. 15 Issue 2 (2022) 45-51
ISSN2082-677X
DOI [10.26881/wg.2022.2.04](https://doi.org/10.26881/wg.2022.2.04)

UWARUNKOWANIA PRAWNE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ. RENTA TRANSFORMACYJNA JAKO NIEDOSKONAŁOŚĆ ŁADU IN- STYTUCJONALNEGO

Małgorzata Bielenia

Streszczenie

Celem badań było wykazanie przyczyn występowania instytucji nieformalnych na przykładzie renty transformacyjnej w gospodarce niedoboru. Przedmiot badań został określony m.in. poprzez ukazanie tła historycznego, charakterystyki gospodarki okresu transformacji oraz okoliczności uchwalenia ustawy o działalności gospodarczej. Dane zebrane poprzez wykorzystanie metody monograficznej pozwoliły wysnuć wnioski, że renta transformacyjna charakteryzuje się strukturą hybrydową, gdyż jest jednocześnie produktem przeszłości z elementami gospodarki centralnie planowanej oraz dostępności możliwości stwarzanych przez nowy system (kapitalizm). Zgodnie z założonym celem badań pogoń za rentą transformacyjną powstaje w wyniku pogorszenia dobrobytu grup tracących korzyści osiągnięte w gospodarce niedoboru. Ponadto, renta transformacyjna stanowi barierę i niedoskonałość ładu instytucjonalnego

Słowa kluczowe: renta transformacyjna, ład instytucjonalny, gospodarka socjalistyczna

Klasyfikacja JEL: K1, K4, P2, P3

Wstęp

Atrakcyjności w prezentowanym temacie nabiera niedoceniana, rozwijana poza głównym nurtem koncepcja nowej ekonomii instytucjonalnej NEI. Interesującym jest pomijany w innych koncepcjach teoretycznych ekonomii, a akcentowany w nowej ekonomii instytucjonalnej nacisk na znaczenie instytucji o charakterze reguł skodyfikowanych (instytucji formalnych) oraz tych o charakterze reguł nieskodyfikowanych (instytucji nieformalnych) kształtujących prowadzenie działalności gospodarczej. Uważany za najbardziej znanego reprezentanta nowej ekonomii instytucjonalnej O. E. Williamson zaprezentował ciekawą koncepcję klasyfikacji instytucji oraz wskazał na ogromną rolę instytucji nieformalnych w rozwoju społecznym (Williamson, 2000),

co zostanie omówione szerzej w artykule na przykładzie renty transformacyjnej pojmowanej jako części ustroju społeczno-gospodarczego.

W pracy W. Baumola po raz pierwszy zostało zauważone zjawisko negatywnego typu działań przedsiębiorców (Baumol, 1990). W/w autor wskazał również na ogromną rolę zasad gry (rules of the game) w znaczeniu instytucji otoczenia biznesu (Baumol, 1990) - w szczególności uregulowań prawnych w kształtowaniu zachowania jednostek (podejmowaniu decyzji i prowadzeniu działalności). Wątek ten został podjęty przez pryzmat gospodarki okresu transformacji i okoliczności uchwalenia ustawy o działalności gospodarczej oraz wolności gospodarczej w ustawodawstwie polskim. Głównym celem artykułu jest ukazanie przyczyny powstawania instytucji nieformalnych (na przykładzie renty transformacyjnej) oraz ich roli w gospodarce niedoboru. Do zbadania zjawiska renty transformacyjnej zastosowana została powszechna w socjologii metoda monograficzna.

1. Nowa ekonomia instytucjonalna – instytucje formalne i nieformalne

W literaturze obcojęzycznej instytucje są nazywane rządem prawa (z ang. rule of law) lub zasadą gry (z ang. rule of the game). W ramach badań nad społeczno-ekonomiczną transformacją dostrzec można wzrost zainteresowania doktryną liberalną a w szczególności koncepcją rządów prawa, jako prawa opartego na regułach (the rule of law as a law of rules). Wspomniana koncepcja rządów prawa jest akcentowana w nowej ekonomii instytucjonalnej NEI ze szczególnym zwróceniem uwagi na tematykę prawa własności. I tak u podstaw zaprezentowania założeń NEI leży niewątpliwie zaakcentowanie roli zasad gry zarówno przez znanego już W. Baumol'a jak i O. E. Williamson'a. Analiza wszystkich założeń oraz całego dorobku O. E. Williamson'a wykracza poza ramy tego artykułu, jednak zauważyć należy, że O. E. Williamson uczynił krok do przodu, gdyż wskazując cztery poziomy analizy społecznej podkreślił znaczenie nie tylko instytucji dotyczących formalnych zasad (prawa własności, systemu sądownictwa) określanym mianem zasad gry, lecz także zaakcentował istotność sposobu rozgrywania gry (play of the game). Zarządzanie relacjami wynikającymi z umowy jest zachowaniem instytucjonalnym charakterystycznym dla organizacji działających na szczeblu lokalnym oraz krajowym tworzących struktury ładu regulacyjnego. Zdaniem O.E. Williamson'a (Williamson, 2000) oraz J. Jütting'a (Jütting, 2003) ład administracyjno-regulacyjny (z ang. governance) zmienia kształt bodźców (reshape incentives) . Powagę znaczenia roli instytucji zarówno formalnych jak i nieformalnych na kreowanie środowiska sprzyjającego prowadzeniu działalności gospodarczej podkreśla fakt, że niekiedy zysk przedsiębiorców może być otrzymywany w wyniku nierówności, co prowadzi do wytwarzania nieuzasadnionych korzyści dochodowo-majątkowych. Wkład pracy W. Baumol'a w rozwój dziedziny zwanej ekonomią przedsiębiorczości (z ang. economics of entrepreneurship) docenili również G. Elliasson oraz M. Henrekson, którzy konstatują, iż otoczenie instytucjonalne zachęcające do produktywniej przedsiębiorczości i eksperymentowania stanowi determinantę wzrostu gospodarczego (Elliasson, Henrekson, 2004) .

2. Tło historyczne, charakterystyka gospodarki okresu transformacji i okoliczności uchwalenia ustawy o działalności gospodarczej

Wspomniana uprzednio w tekście renta transformacyjna (rozumiana jako sfera świadomości społecznej) stanowiąca składową transformacji ustrojowej z uwagi na fakt, iż decyduje o postępie transformacji systemowej (Bielenia, 2021, pp.72) będzie przedmiotem dalszych rozważań. Tytułem usystematyzowania przedstawionych założeń należy skonstatować, iż transformację systemową podzielić można na transformację ustrojową oraz transformację

gospodarczą, co umożliwiłoby dostrzeżenie faktu, iż ustrój to nie tylko normy prawne (instytucje formalne), lecz również świadomość społeczna. Zawężając obszar eksploracji do badania sfery postaw ludzkich i zachowań oprócz się należy na przekonaniu, że specyfika polskiej transformacji wynika z bagażu historii. Lata 80. XX wieku postrzega się jako lata głębokiego kryzysu gospodarczego. Wspomniany okres cechował się spadkiem dynamiki wzrostu gospodarczego począwszy już od lat. 70 (dokładnie drugiej połowy). Na pogarszającą się sytuację gospodarczą w kraju wskazywało również rosnące zadłużenie zagraniczne (szacowana wielkość to ok. 24 mld dolarów). Lipiec i sierpień roku 1980 przeszedł do historii jako okres masowych strajków spowodowanych ogłoszonymi 1 lipca 1980 roku podwyżkami cen żywności. W wyniku narastającego ogólnego niezadowolenia z sytuacji społeczno-gospodarczej zostały podpisane porozumienia społeczne (w tym m.in. przyzwolenie na tworzenie związków zawodowych). W okresie rządów gen. Jaruzelskiego nastąpiła niewypłacalność Polskiej Republiki Ludowej (Gazeta Wyborca, 2017), zostały wstrzymane spłaty zagranicznych zadłużeń sięgających 25,5 miliardów USD oraz 3,1 miliardów rubli transferowych (ok. 2,5 miliarda USD) (Wprost, 2006). Narastające niezadowolenie społeczne spotęgował wprowadzony w 1981 roku stan wojenny, po którego zniesieniu rozpoczęto reformę gospodarczą (1 stycznia 1982), której głównym celem było przezwyciężenie kryzysu gospodarki socjalistycznej. Rządzący byli świadomi, iż spadek dynamiki wzrostu gospodarczego sięgający drugiej połowy lat 70. może prowadzić do buntu społeczeństwa na tle gospodarczym. Podsumowując, sytuacja społeczno-gospodarcza końca XX wieku wymagała natychmiastowych i radykalnych przemian.

W październiku 1988 r. Sejm PRL powołał gabinet Mieczysława Franciszka Rakowskiego. Do grona elit rządzących powołano zarówno osoby z partii rządzącej PZPR, jak i przedstawicieli ZSL oraz SD. Głównym celem nowego rządu było przeprowadzenie liberalizacji ustroju państwa i zastąpienia gospodarki centralnie planowanej gospodarką wolnorynkową.

W 1988 r. w rządzie Mieczysława Rakowskiego pojawił się nowy minister przemysłu dr Mieczysław Wilczek, który stał się inicjatorem i rzecznikiem gruntownych zmian w strukturze i sposobie zarządzania gospodarką. Minister przemysłu — Wilczek oraz premier—Mieczysław Rakowski byli autorami jednej z najbardziej liberalnych ustaw gospodarczych na świecie – tzw. „Ustawy Wilczka”. Dokładnie 23 grudnia 1988 r. w Sejmie przeforsowana została najbardziej jak dotąd liberalna ustawa o działalności gospodarczej. Wspólnym zamysłem Wilczka i Rakowskiego było szalenie odważne i innowacyjne dokonanie zdecydowanego kroku do przodu mającego na celu odblokowanie przedsiębiorczości prywatnej.

Pomimo, iż przekształcenia własnościowe w Polsce po 1988 roku są określane z powodu olbrzymiego uwikłania partii w przemiany własnościowe mianem kapitalizmu patrymonialnego w wyniku wprowadzonej ustawy początek lat dziewięćdziesiątych zyskał miano złotego okresu dla polskich przedsiębiorców i pracodawców. Szacuje się, iż ustawa spowodowała powstanie 2 milionów nowych firm i utworzenie blisko 6 milionów nowych miejsc pracy.

Wolność gospodarcza w ustawodawstwie polskim

Rodowód normatywny wolności gospodarczej w Polsce wywodzi się od konstytucji z dnia 17 marca 1921 r. (Dz. U.R.P. Nr 44, poz. 267). Pojęcie wolności gospodarczej i jej prawnych unormowań w sposób niezwykle spójny zostało przedstawione przez C. Kosikowskiego, który konstatuje, iż „Wolność gospodarcza zrodziła się jako idea myśli ekonomicznej, przeciwstawiając się merkantylistycznej reglamentacji i kontroli życia gospodarczego przez państwo” (Kosikowski, 1995, pp. 65).

Tabela 1. Wolność gospodarcza w ustawodawstwie polskim

1921 r.	Konstytucja Marcowa
1927 r.	Rozporządzenie Prezydenta RP o prawie przemysłowym
1976 r.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie warunków, trybu i organów właściwych do wydawania zagranicznym osobom prawnym i fizycznym uprawnień do tworzenia przedstawicielstw na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej dla wykonywania działalności gospodarczej
1982 r.	Ustawa o zasadach prowadzenia na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne
1988 r.	Ustawa o działalności gospodarczej z udziałem podmiotów gospodarczych
1989 r.	Wolność gospodarcza w Konstytucji PRL
1997 r.	Konstytucja RP
1999 r.	Ustawa Prawo działalności gospodarczej
2004 r.	Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej

Źródło: opracowanie własne.

Ustawodawstwo gospodarcze oparte na zasadzie wolności gospodarczej w Polsce nastąpiło dość późno w porównaniu z innymi krajami Europy. Nawiązując do przedstawionej powyżej tabeli zasada wolności była wyrażona po raz pierwszy w Konstytucji Marcowej z 1921 r. W art. 101 omawianej konstytucji przyjęto, iż zasadę wolności rozumieć należy jako wolność wyboru zajęcia i zarobkowania oraz przenoszenia swej własności (Ustawa z dnia 17 marca 1921 r). Ograniczyć w/w prawa mogło nastąpić tylko poprzez wprowadzenie ustawy. Ponadto, nawiązując do wspomnianej konstytucji regulowała ona także ochronę własności w art. 99. zastrzegając jednak możliwość ograniczenia praw właścicielskich oraz konieczność utworzenia własności państwowej (Ustawa z dnia 17 marca 1921 r).

Na mocy rozporządzenia przyjętego przez Prezydenta RP z dnia 7 czerwca 1927 r. - prawo przemysłowe (Dz.U.R.P. Nr 53, poz.468 z późn. zm.) została przyjęta w/w konstytucyjna zasada wolności. Prawo przemysłowe z 1927 r. nie zostało uchylone aż do 1972 r. Treść przepisów została jednak częściowo zamieniona przez przepisy nowych ustaw.

Definitywne uchylenie prawa przemysłowego nastąpiło w dniu 8 czerwca 1972 r., gdy zaczął obowiązywać akt o wykonywaniu i organizacji rzemiosła. Kolejnym obowiązującym w stosunku do handlu i usług aktem była ustawa z dnia 18 lipca 1974 r. o wykonywaniu handlu oraz niektórych innych rodzajów działalności przez jednostki gospodarki nieuspołecznionej [Dz.U. z 1983 r. Nr 43, poz. 193 t.j] (Kosikowski, 1995, pp. 39). Na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. Rada Ministrów wydała rozporządzenie w dniu 6 lutego 1976 r. w sprawie warunków, trybu i organów właściwych do wydania zagranicznym osobom prawnym i fizycznym uprawnień do tworzenia przedsiębiorstw na terytorium PRL (Dz.U. Nr 11, poz. 63). Następnie w latach osiemdziesiątych unormowano kwestię inwestycji zagranicznych w Polsce wprowadzając kolejną ustawę – 6 lipca 1982 r. o zasadach prowadzenia na terytorium PRL działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne (Dz. U. Nr 19, poz. 146). Wyżej wymieniona ustawa obowiązywała do czasu uchwalenia ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej z udziałem podmiotów zagranicznych (Dz. U. Nr 41, poz. 325). W dniu 29 grudnia 1989 r. w wyniku regulowania prawnego wolności gospodarczej w Polsce wynikającej przede wszystkim z transformacji ustrojowej i gospodarczej Polski przypadającej na w/w czas przyjęto rozwiązania prawne traktujące wolność gospodarczą jako zasadę konstytucyjną. Do treści w/w ustawy nawiązuje również orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 1990 r. (sygn. akt K 5/89):

„Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 6, w brzmieniu nadanym jej ustawą z dnia 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej ustanowiła, zasadę obowiązującą całe ustawodawstwo o samoistnej nadrzędnej mocy prawnej, wprowadzając gwarancje swobody działalności gospodarczej bez względu na formę własności. Ograniczenie tej swobody może nastąpić jedynie w ustawie” (Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 1990 r.). Wolność gospodarcza w różnym stopniu znajdowała odzwierciedlenie w obowiązujących w danym okresie konstytucjach w Polsce, należy jednak zauważyć, iż za każdym razem jawi się jako zasada konstytucyjna stanowiąca regulację prawną ustroju gospodarczego. Nawiązując do art. 20 obowiązującej Konstytucji RP „Społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego RP” (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.).

Bardzo ciekawe omówienie w/w artykułu zostało przedstawione w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 stycznia 2001 r. (sygn. akt K 17/00):

„(...) Na tych trzech założeniach opiera się społeczna gospodarka rynkowa. W płaszczyźnie konstytucyjnoprawnej społeczna gospodarka rynkowa wyznaczona jest z jednej strony przez podstawowe, tradycyjne elementy rynku w postaci wolności gospodarczej i własności prywatnej, z drugiej zaś przez solidarność społeczną, społeczny dialog i współpracę partnerów społecznych. W ujęciu art. 20 konstytucji społeczna gospodarka rynkowa stanowi więc nie tylko określony model ekonomiczny, ale także pożądaný przez ustrojodawcę obraz ładu społecznego” (Wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 stycznia 2001 r.).

W obowiązującej konstytucji znalazł się również zapis dotyczący ograniczania wolności działalności gospodarczej (art. 22) „ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny” (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997.78.483)¹). W artykule omówione zostały m.in. począwszy od ustawy z dnia 1988 r. regulacje prawne dotyczące perspektywy wolności gospodarczej m.in. jednego z jej obszarów dotyczącego wolności tych, którzy wytwarzają dobra i usługi (przedsiębiorców).

Zakończenie

Zastosowana w artykule metoda badawcza pozwoliła uzyskać główny cel badań, którym było ukazanie przyczyn powstawania renty transformacyjnej w gospodarce niedoboru.

Transformacyjna pogoń za rentą powstaje w wyniku pogorszenia dobrobytu grup tracących korzyści osiągame w gospodarce niedoborów. Analizując transformacyjną pogoń za rentą pojawia się wniosek, że stanowi ona podstawowy mechanizm kompensacyjny poprzez, który stara nomenklatura dążyła do natychmiastowego dostosowania się do zmienionych warunków ustrojowych. Stwierdzić można, że transformacyjna pogoń za rentą jest z jednej

---

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997.78.483) art. 22. Omówienie tego artykułu przeczytać można w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 kwietnia 2001 r. (sygn. akt K 7/00): „(...) art. 22 konstytucji pełni dwojaką funkcję. Z jednej strony traktować go należy jako wyrażenie jednej z zasad ustroju gospodarczego RP (i w tym zakresie stanowi on konkretyzację ogólniejszych zasad, wyrażonych w art. 20), z drugiej strony – może on stanowić podstawę do konstruowania prawa podmiotowego, przysługującego każdemu, kto podejmuje działalność gospodarczą. Oczywiście, wolność działalności gospodarczej musi, w państwie współczesnym, podlegać różnego rodzaju ograniczeniom; wynika to chociażby z zaakcentowania w art. 20 socjalnego charakteru gospodarki rynkowej. Art. 22 formułuje jednak dwojakiego rodzaju ograniczenia dla wprowadzania owych ograniczeń. W płaszczyźnie materialnej wymaga, aby ograniczenia wolności gospodarczej znajdowały uzasadnienie w „ważnym interesie publicznym”, a w płaszczyźnie formalnej – aby były wprowadzone „tylko w drodze ustawy”.

strony kontynuacją dawnych normatywnych standardów jednostek², z drugiej działania pogoni za rentą przybrały nową formę w związku z wprowadzeniem odmiennych reguł w sektorze gospodarki rynkowej. Reasumując można skonstatować, że strukturę hybrydalną renty transformacyjnej określić można jako aglomerat kontynuacji starych nawyków oraz zmiany związanej z procesami przystosowania się do przeobrażeń systemowych. Główną przyczyną niepowodzeń transformacji postsocjalistycznej i narastania nadmiernych nierówności społecznych była budowa nowych struktur na już wypaczonych oraz zdegenerowanych strukturach. Kontrowersyjne poglądy na temat zmian systemowych (transformacji postsocjalistycznej) rozszerzone o problematykę teorii pogoni za rentą stanowiącej część szerszego nurtu teorii wyboru publicznego wskazują na fakt, iż liczne patologie prywatyzacji spowodowane były występowaniem wśród członków klasy biznesu (kapitalistów) grup społecznych pochodzących ze starego systemu. Renta transformacyjna cechuje się strukturą hybrydową, gdyż jest jednocześnie produktem przeszłości z występującymi w niej elementami pogoni za rentą gospodarki centralnie planowanej oraz dostępności okazji stwarzanych przez nowy ustrój (kapitalizm).

Jednakże należy podkreślić, że analiza procesu transformacji ustrojowej pozwala z perspektywy socjologicznej na sklasyfikowanie transformacyjnej pogoni za rentą, jako zjawiska niedoskonałości struktur społeczeństwa. Nawiązując do M. Bałtowskiego oraz M. Miszewskiego „głównym celem transformacji ustrojowej jest stworzenie społeczeństwa obywatelskiego” (Bałtowski, Miszewski 2006, pp. 113). Pogoń za rentą transformacyjną stanowi barierę w kreacji społeczeństwa obywatelskiego (z ang. civil society), gdyż podtrzymuje ukształtowane w przeszłości nawyki i zakorzeniony w świadomości społecznej podział na „my i oni”, który w żaden sposób nie jest tożsamy z tworzeniem dobra wspólnego. Niewątpliwie blokada społeczeństwa obywatelskiego (pogoń za rentą transformacyjną) w Polsce spowodowana jest destruktywnym wpływem komunistycznego dziedzictwa historycznego. Powyższe, skrótowo zarysowane założenia dotyczące renty transformacyjnej miały na celu wyznaczenie ram interpretacyjnych dla dalszych rozważań oraz ukazanie, iż z punktu widzenia dobra wspólnego zakorzenione normatywne standardy jednostek (pogoń za rentą) przyczyniły się do obniżenia produktywności gospodarki i pogłębienia się nierówności społecznych. Dokonując diagnozy polskich przemian można zauważyć, że charakter działań nomenklatury pozwala wątpić, czy w pełni wykorzystano potencjał transformacji ustrojowej.

Bibliografia

- Bałtowski M., Miszewski M. (2006), *Transformacja gospodarcza w Polsce*, Warszawa: PWN.
- Baumol W. (1990), *Entrepreneurship: productive, unproductive and destructive*, Journal of Political Economy, Vol 98, No 5.
- Bielenia M. (2021), *Przedsiębiorczość destruktywna w podmiotach gospodarczych w Polsce*, Sopot: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Desai S., Acs Z., Weitzel U. (2010), *A model of destructive entrepreneurship*, World Institute for Development Economics Research, Working Paper No. 2010/34.
- Długie długi Gierka (<http://archive.is/qsxU>), Gazeta Wyborcza, dostęp (04.07.2017)
- Eliasson G., Henrekson M., William J. Baumol, *An Entrepreneurial Economist on the Economics of Entrepreneurship*, Small Business Economics, Springer, vol. 23(1), 2004.

² Standardy normatywne inaczej systemy normatywne (systemy niesformalizowane) powinny być rozumiane, jako realnie żywione indywidualne normy konkretnej społeczności (regulujące zachowania), którym podporządkowują się i są akceptują członkowie danej społeczności.

- Gra w Gierki (<https://www.wprost.pl/85845/->). Wprost, 2006 dostęp (04.07.2017)
- Jütting, J.(2003) , *Institutions and development: a critical review*, Paris: OECD.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U.1997.78.483)
- Kosikowski C.(1995), *Wolność gospodarcza w prawie polskim*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 1990 r. (sygn. akt K 5/89).
- Sauet F. (2005), *The role of institutions in entrepreneurship: implications for development policy*, Mercatus Policy Series, Policy Primer No. 1, February 2005.
- Ustawa z dnia 17 marca 1921 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1921 nr 44 poz. 267).
- Williamson O. E. (2000), *The New Institutional Economics: taking stock, looking ahead*, The Journal of Economic Literature, Vol. 38, No. 3.
- Wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 stycznia 2001 r. (sygn. akt K 17/00).

LEGAL CONDITIONS OF ECONOMIC ACTIVITY. TRANSFORMATIONAL RENT AS AN IMPERFECTION OF THE INSTITUTIONAL ORDER

Abstract

The aim of the research was to demonstrate the reasons for the existence of informal institutions using the example of the transformational rent in a deficit economy. The object of the research was defined, among other things, by showing the historical background, the characteristics of the transition economy and the circumstances of the enactment of the business act. The data collected through the use of the monographic method allowed the conclusion to be drawn that the transformational rent is characterised by a hybrid structure, as it is simultaneously a product of the past with elements of the centrally planned economy and the availability of opportunities created by the new system (capitalism). In line with the stated aim of the research, the pursuit of transformational rent arises as a result of the deterioration of the welfare of groups losing the benefits achieved in the scarcity economy. In addition, the transformational rent chase represents a barrier and an imperfection in institutional governance

Keywords: transformation annuity, institutional governance, socialist economy

JEL classification: K1, K4, P2, P3

Małgorzata Bielenia
Uniwersytet Gdański
Wydział Ekonomiczny
Zakład Gospodarki Morskiej
Katedra Transportu i Handlu Morskiego
81-824 Sopot, Armii Krajowej 119/121
Adres e-mailowy malgorzata.bielenia@ug.edu.pl